בעובי בית הכוסות [א]מצד אחד כשרה משני צדדין טרפה [ב]ולא אמרינן ליחזי אי קופא לבר אי קופא לגיו אמרי התם כיון דאיכא אוכלים ומשקים אימא אוכלים ומשקים דחקוה ההוא מחטא דאישתכח בסמפונא רבה דכבדא הונא מר בריה דרב אידי טריף [א]רב אדא בר מניומי [ג]מכשר אתו שיילוה לרבינא אמר להו שקילו גלימא דטרופאי [ד]ההיא קשיתא דאישתכח במרה אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא אמר הא ודאי סימפונא נקט ואתאי אע"ג דלא קא נפקא מירבל הוא דרביל ליה וה"מ דדיקלא אבל דזיתא מיבזע בזע א"ר יוחנן למה נקרא שמה ריאה שמאירה את העינים איבעיא להו לאכילה או ע"י סמנין ת"ש דאמר רב הונא בר יהודה אווזא בזווא וריאה דידה בארבעה ואי ס"ד לאכילה לינקט בזווא וליכול אלא ע"י סמנין אינקבה ריאה היכא דממשמשא ידיה דטבחא תלינן או לא תלינן [ב]רב אדא בר נתן אמר תלינן מר זוטרא בריה דרב מרי אמר לא תלינן והלכתא [ה]תלינן אמר רב שמואל בריה דרבי אבהו אבא מרישי כלי דרפרם הוה ואמר תלינן אמרוה (א) קמיה להא דמר זוטרא בריה דרב מרי ולא קבלה אמר רב משרשיא כוותיה דאבוה מסתברא דהא תלינן [ג]בזאב מורנא פליגי בה רב יוסף בר דוסאי ורבנן חד אמר קודם שחיטה פריש וחד אמר לאחר שחיטה פריש [ו]והלכתא לאחר שחיטה פריש: ר"ש אומר עד שתינקב: [ד]אמר רבה בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא עד שתינקב לסמפון גדול יתיב רב אחא בר אבא קמיה דרב הונא ויתיב וקאמר אמר רבי מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבאה קאמרת אין הלכה כר"ש קאמר כי סליק רבי זירא אשכחיה לרב ביבי דיתיב וקאמר א"ר מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל חיי דמר דאנא ורבי חייא בר אבא ורב אסי איקלעינן לאתריה דרבי מלוך ואמרי ליה אי אמר מר הלכה כרבי שמעון ואמר לן אין הלכה כר"ש אמרי ואת מה בידך א"ל הכי א"ר יצחק בר אמי אריב"ל הלכה כר"ש ואין הלכה כרבי שמעון: ניקבה הקבה: אמר [ה]רבי יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב שע"ג קבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימניך ישמעאל כהנא מסייע כהני מאי היא דתניא [ו]כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מברך לכהנים רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ב"ה מסכים על ידם אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק [ז]מואברכה מברכיך ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישראל רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו מאי היא דתניא(ב) [ח]את (ג) כל החלב אשר על הקרב

עובי בית הכוסות. בסוף הכרס שקורים פנצ"א יש בו שעשוי ככובע ושפת דופנו כפולה שתי דפנות אדוקין זו בזו ושומן מחברן וקורין לו דובלו"ן: **מצד אחד.** שנקבה את דופן הפנימית ולא נקבה את השנית: **כשרה.** שחברתה מגינה עליה: **משני צדדין.** שנקבה [א]השנית ויצאה לחלל הגוף: **טרפה.** ולא אמרינן היכא דלא נקבה אלא [ב]את האחת אי קופא לבר שנמצאת קופא שלה תחובה בדופן ופיה כולה בתוך הכרס ודאי מבחוץ נכנסה שנקבה את הוושט או כרס או דקין ובאת לחלל הגוף ומשם חזרה ונכנסה לעובי בית הכוסות ועברה כבר טולה את הדופן החיצון ולא הספיקה קופא שלה לעבור את דופן הפנימי דאי מבפנים באתה ועכשיו היא מתחלת לצאת דרך עובי בית הכוסות אין דרך הקופא לנקב וניתא טרפה אלא מדקתני כשרה שמעינן מינה כל היכא [ג]דמצינו למימר סמפונא נקט ועל כגון הכא ד"ל דרך הוושט באת עד הלום ועכשיו היא מתחלת לנקב ואפילו קופא לבר לא טרפינן: **אוכלין ומשקין דחקוה.** ומתוך הדחק נכנסה קופא שלה כבשר הילכך אע"ג דקופא לבר הואיל ולא חזינן נקב יוצא לחוץ כשרה: **הונא מר טריף.** דקסבר נקובי נקיב שלא נכנסה אלא דרך הוושט ונקבה כרס או וושט או דקין ויצאתה: **מכשר.** כיון דבסמפונא (ג) אישתכח אמרינן מי מיכוונה להכנס בסמפון זה אלא דרך הקנה נכנסה והקנה וקנה כבד סמוכין זה לזה בהתחלקן סמוך לריאה וגם קנה הלב וקנה הכבד מתחלקין לסמפונות [ד]בראשן האחד וי"ל שנכנסה מסמפוני [ה]הכבד לסמפוני קנה הכבד ומשם עלתה לכבד דרך הסמפונות: **שקילו גלימא דטרופאי.** שהאכילוה לכלבים: **קשייתא.** גרעין של תמרה: **סימפונא.** דכבד נקט ועל. דרך הקנה נכנסה דאי דרך הוושט נכנסה אינה ראויה לנקב כלום ולצאת משם ולחזור וליכנס כאן דרך נקב: **ואע"ג דלא נפקא.** שאינה יכולה לצאת דרך הסמפון כשרוצין להוציאה לפי שהסמפון דחוק: **מירבל הוא דרביל.** על ידי נענוע שנענעה הבהמה בהליכתה ימים רבים נכנסה תמיד מעט מעט במקום דחוק שאינה יכולה עכשיו לצאת. מירבל לשון כברה שמנענעים אותה כמו איתי ארבלא וקמרבל באלו מציאות (ב"מ כו:): **מיבזע בזע.** [ה](א)במחט ומאן דטריף במחט טריף נמי בהא: **לאכילה.** האוכלין אותה כמו שהיא: **או ע"י סמנין.** כשמערבין [ו]סממנין המאירין את העינים אף היא מסייעה עמם: **אווזא בזווא ריאה דידה בארבעה.** כשהאווז נלקח בדינר ריאה שלה שוה ד' לפי שהסממנין מעורבין בה: **ואי ס"ד.** כמות שהיא מאירה לינקט אווז שלם עם הריאה בזוזא וליכול [ט]ומאי דקאמר. הכי גרסינן ואי ס"ד לאכילה לינקט בזוזא וליכול: **היכא דממשמשא ידא דטבחא.** אני שמעתי במילה הזה שמתוך הדחק היד קורעת[ז] בצפרניו. וכמדומה אני בכל מקום שהוא יודע שיכול לתלות כגון נקב העשוי בסכין או שתלשה[י] מלמעלה בחזקה ואח"כ נמצא שם נקב: **והילכתא תלינן: מרישי כלי.** מריש דרשנין המשמיעין לעם את דבריו כשהיה דורש: **אבוה דאבא.** רב אחא: **דהא תלינן בזאב.** דאמר בפ"ק (לעיל ט.) בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אין אומרים במקום נקב נקב: **מורנא.** תולעת היוצאה מן הריאה ונקבה: **קודם שחיטה פריש.** מן הריאה ונקבה ונטרפה: **מלוך ערבאה.** הדר בערביים[כ]: **אין הלכה כרבי שמעון קאמר.** לא אמר הלכה כרבי שמעון אלא אין הלכה כרבי שמעון קאמר: **ואת מה בידך.** רב ביבי שייליה לרבי זירא: **ואין הלכה כרבי שמעון.** גמרא קא פסיק ליה. [ח]ובישיבה האחרונה נפסקו ההלכות הללו הפסוקות סתם בגמרא: **כהנים.** שהקבה ניתנה להם מאת זובחי הזבח נהגו בו היתר לאכלו. ומשום רבי ישמעאל נקיט ליה: **וסימניך.** שהוא סמירה ולא תשכח בשם מי נאמר: **ישמעאל כהנא מסייע כהני.** [ט]תמיד הוא עוזרן ומיקל להם ולקמיה מפרש היכא: **מאי היא.** היכא מסייע להם: **ואני אברכם.** רבי ישמעאל מוקי ליה אכהנים ורבי עקיבא מוקי ליה אישראל: **ומאי מסייע כהני.** הואיל ורבי עקיבא נמי אית ליה ברכה לכהנים מקרא אחרינא: **במקום ברכה לישראל.** אגב ברכת ישראל דהכי עדיפא דמשמע שמתברכין הן עם השאר:

חלב

אבל דזיתא מבזע בזע. פירש הקונטרס ולמאן דחייש במחט חייש נמי הכא ואם כן הוה דלא כהלכתא דקיימא לן הלכתא כרבי יוחנן דמכשיר לעיל אבל נראה דאפילו רבי יוחנן במחט הוא דתלינן שבאתה דרך הסמפונות אבל קשייתא דזיתא שהם גסים ואינן יכולין לבא בריוח דרך הסמפונות חיישינן שמא ניקבה הוושט וחזר ונכנס בכבד: **כהנים** נהגו בו היתר. ה"ה ישראלים וכהנים דנקט לפי שהקבה ניתנה לכהנים: **מאי** מסייע כהני. דמשום פעם אחת לא היה קורלהו מסייע כהני: **והקדוש** ברוך הוא מסכים על ידם. ולרבי ישמעאל לא איצטריך קרא להכי דפשיטא דמסכים כיון שצוה להם לברך: **ואברכה** מברכיך. ואפילו עובדי כוכבים המברכים את ישראל מתברכין כדאיתא בירושלמי דברכות דההוא עובד כוכבים דיהיב שלמא לרבי ישמעאל אמר לו מלתך כבר אמורה פירוש איני צריך להחזיר לך שלום שברכתך כתובה מואברכה מברכיך: **שאמר** משום אבותיו מאי היא דתניא כו'. פירוש קבלה היתה בידו של רבי אושעיא דרבי ישמעאל משום אבותיו התיר אבל לא מתוך ברייתא זו דקדק ולא גרסינן דברי רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו אלא דברי רבי ישמעאל סתם דהא במסקנא מהפכינן ליה ומפרש דמשום אבותיו דקאמר רבי אושעיא היינו משום אבותיו וליה לא ס"ל והא דקאמר הכא שאמר משום אבותיו מאי היא היינו אותה ברייתא שהתיר רבי ישמעאל חלב הקיבה שאתה אומר שהוא משום אבותיו מאי היא:

להביא

עין משפט נר מצוה

קיז א ב מיי' פ"ו מהל' שחיטה הל"ב סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ח:

קיח ג מיי' שם (פ"ה) [פ"ו] הלכה ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מח סעיף ז:

קיט ד מיי' שם [פ"ו] הלכה ז סמג שם טוש"ע יו"ד סי' מג סעיף ט:

קכ ה ו מיי' פ"ו מהל' שחיטה הלכה יב והלכה טו סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' לו סעיף ה:

ז [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם]:

◆

שיטה מקובצת

א] משני צדדין שנקבה גם השנית: ב] דלא נקבה אלא האחת אי קופא: ג] כל היכא דמצינן למימר: ד] מתחלקין לסמפונות בריאה בראשן וי"ל שנכנסה: ה] מיבזע בזע כמחט ומאן: ו] כשמערבין עמה סממנים המאירים: ז] קורעת הריא' בצפרניו: ח] ומישיבה האחרונה נפסקו ההלכות הללו: ט] ישמעאל כהנא מסייע כהני דר"י כהן היה דהיינו ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג ומסייע כהנים תמיד הוא עוזרן:

◆

רבינו גרשום

אי אחוריה לבר ודאי אחוריה לא נקב שאין חידוד באחוריה אלא ודאי סימפונא נקט ועייל: מאי שנא מהא דתניא בר' מצד אחד דלא נקב חרץ: משני צדדים דניקב עד חוצה. ולא אמרינן ניחזי אי קופיה לגאו כו' כלומר למה מצד אחד כשרה ניחזי אי קופיה לבר אע"ג דלא נקב אלא מצד אחד נימא נקובי נקיב ועייל וליהוי טרפה. התם אידי דאיכא אוכלין ומשקין כו' כלומר היכא דלא ניקב אלא מצד אחד אמרינן קופיה לגאו הוה ואיידי דאיכא אוכלין ומשקין דחקוה ואפכוה קופיה לבר אבל בכבדא התם חזינן אי קופיה לגאו: ההיא קשיתא דאישתכח במרה קשייתא דתמרי. אע"ג דלא נפקא מירבל הוא דקא רביל כלומר הא ודאי גסה היא ולא מצי לנקובי אלא סימפונא נקט ועייל ולא אמרינן ניחזי אי יכלא למפקא דרך סימפון ודאי עיילא דרך סימפון ואי לא מצי למיפק לא עיילא דרך סימפון אלא אע"ג דלא נפקא דרך סימפון הרי זה כצורות דקין שבכברה שכוברין אותה ומרוב דוחק שכוברין אותה יוצאין הצורות מרוב הדוחק ואם רוצה אדם להוציאן דרך אותו חור אין יכול להוציאן אף הכא נמי מרוב הילוך שהולכת הבהמה בכל עת מנענעת אותה קשייתא ונכנסה דרך סמפון: איבעיא להו לאכול או לסממנין כלומר שמייבשין אותה ועושין ממנה סממנין לרפואה. אלא לאו לסממנין דיקרה היא לענין סממנין שאין יודעין בני אדם לעשות סממנין אחד מאלף: מי תלינן או לא תלינן כלומר מי אמרינן הטבח נקבה לאחר שחיטה דבשירה אי לא. דהא תלינן בזאב כלומר זאב שנטל בני מעיים והחזירן כשהן נקובין אמרינן זאב נקבוה: מורנא. תולעת שמשתכח בריאה לאחר שחיטה ונקב בריאה ולא ידעינן אי קודם פריש מן הריאה ונקב קודם שחיטה וטרפה אי לאחר שחיטה: מלוך ערבאה קאמרת כו' אינו א' לשום גנאי אלא מאותו מקום: ואת מה בידך ר' זירא א"ל לר' ביבי בר אביי: כהנים נהגו בו היתר כו' ואי פרכת כהני מאן דכר שמייהו משום דהקיבה אזיל לכהנים. ומאי מסייע כהני כלומר כיון דלר' עקיבא ברכה לכהנים מפי הקב"ה. ר' ישמעאל

מסורת הש"ס

א) [עיין תוס' לעיל מד: ד"ה שיכי ועי' תוס' ע"ז ז: ד"ה הנשאלין], ב) [נ"ל רב אחא בר נתן כך הוא גירסת ב"ח], ג) [לעיל ט.], ד) [לעיל מה: ע"ש], ה) [תוספתא פס"ט ע"ש], ו) [נ"ל ולא ת"ל רש"י הוריות ז: ד"ה כיון וכו' ולא הולך ר"י יתירה להבית חלב ע"ש הדקין], ז) נ"ל הקנה וכ"ה בפרש"י שבאלפס, ח) [נ"ל במחט], ט) נ"ל מאי דקאמר ר"ש ומאי ר' דקאמר, י) בס"א נוסף: לגואה, כ) בס"א: כבערביא.

◆

תורה אור השלם

1. דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם: במדבר ו כג
2. ואברכה מברכיך ומקללך אאר ונברכו בך כל משפחת האדמה: בראשית יב ג
3. והקריב מזבח השלמים אשה לי"י את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ויקרא ג ג

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרוה להא קמיה דמר זוטרא: (ב) שם דתניא את החלב כל"ל ותיבת כל נמחק: (ג) רש"י ד"ה מכשיר כיון דבסמפונא רבה אישתכח:

◆

לעזי רש"י

פנצ"א. בטן, הקיבה הראשונה של מעלי גירה. דובלו"ן. קפל של שומן בקיבה מעלי גירה.

◆

מוסף רש"י

בעובי בית הכוסות. נוף הכרס שקורין פנצ"א יש בו עובי שקורין דובלו"ן ותוכו עשוי כמין כוס, עובי בית הכוסות כלומר דופן כפולה ודובקין הכפלים זה בזה כשומן (שבת קז. ועי"ש סוכה לד.). מקום יש בראש הכרס סמוך להמסס קרוי בית הכוסות שהוא כעין כוס ויש בו סביב פתחו עובי שני כפלים כפולים ודובקים ונקצ"ש דובולי"ן ומאכלת המכה תחובה באחת עובי ותוך עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולו (חולין שם). מצד אחד. אין המחט נראה אלא מכפלים (שם). כשרה. שלא נקב אלא אחד מן הכפלים (שבת שם). תחובה בעביו ולא ניקב נקב מפולש (סוכה שם). כשרה. שאין זה נקב (בחולין שם). שהעובי סותמו (שם). שהעובי סותמו (סוכה שם). משני צדדין. שניקבו שניהם (שם). מקום מפולש (שם). שניקבו שניהם (שבת שם). לסימפון גדול. לאמצע שכוחומה (לעיל מה.).